

In dit nummer:

**Mijn studententijd:
ds. A. van der Veer**
Pagina 3

Het Curatorium
Pagina 4 t/m 6

Een handige gereedschapskist voor wie onderwijs geeft
Pagina 12

Connect

VAN DE RECTOR

Een bijzonder collegejaar

Een bijzonder collegejaar gaat ten einde en een volgend bijzonder collegejaar staat op het punt van beginnen. Voorbij is een jaar waarin veel niet door kon gaan en veel anders moest, maar het was ook een jaar waarin we als TUA veel geleerd hebben. Bijvoorbeeld hoeveel mogelijkheden digitale communicatie heeft en hoe flexibel en hulpvaardig we als studenten, docenten en ondersteunend personeel op de TUA zijn om van de corona-nood een vruchtbare deugd te maken. En we hebben nog beter geleerd hoe belangrijk fysieke ontmoeting is, hoezeer theologie beoefenen om gemeenschappelijk werken vraagt, en vooral hoe kwetsbaar wij mensen zijn en hoe afhankelijk van de zorg en leiding van de HERE.

Vanuit die zorg en leiding zien we ook met vertrouwen uit naar een volgend bijzonder jaar. Bijzonder vanwege de inauguratie van professor Zondag, de verandering van de positie van professor De Muijnck van bijzonder naar regulier hoogleraar, de promotie van docent missiologie Van 't Spijker, het opstarten van een benoemingstraject voor twee nieuwe hoogleraren en vooral de start van de eenjarige master waar veel

TUA-studenten, maar ook velen van buiten de TUA naar uit hebben gezien.

En verder staat er nog veel meer op de agenda. Ik heb er wel zin in. Ik zie er naar uit. Maar ik weet vanuit het vorige studiejaar nog beter

dat wij van alles kunnen plannen, maar dat Gods plan heel anders kan zijn. Dat te weten maakt ons aan de TUA bescheiden maar niet minder hoopvol.

Prof. dr. H.J. Selderhuis, rector

Zeker, mijn ziel is stil voor God...

(Psalm 62:2)

Stilte... De één snakte er het afgelopen coronajaar naar: éven een moment van stilte. De ander had meer stille momenten dan hem eigenlijk lief was. Stilte is er in verschillende vormen. Het hangt er vanaf waar en met wie we zijn, hoe we stilte ervaren. Soms is het onprettig: stilte die om te snijden is, een moment van spanning, stilte voor de storm... Soms is het een weldaad: de rust na een werkdag, de vertrouwelijke stilte tussen vrienden, een vakantieperiode waarin we stilte opzoeken of de stilte ons weldadig overvalt.

In Psalm 62 gaat het over stil zijn voor God. 'Zeker, mijn ziel is stil voor God,' zingt de dichter. Wie de situatie van de dichter in Psalm 62 op zich in laat werken, ziet dat 'stilte' of 'rust' daar op het eerste gezicht niet bij lijkt te passen. Het feit dringt zich namelijk aan

de dichter op dat hij een kwetsbaar mens is. Hij wordt bedreigd door mensen die zijn ondergang op het oog hebben. Voortdurend vallen ze hem aan. De situatie is zo dreigend, dat hij zich voelt als een muur die op instorten staat.

Je zou verwachten dat de dichter het uitschreeuwt van angst of boosheid vanwege dit onrecht. Of dat hij roept om hulp. Dat doet hij echter geen van beide: zijn ziel is stil. Stil voor God... Is dit een passieve stilte, omdat hij nu eenmaal niet anders kan? Of een beklemmende stilte, omdat de schrik hem om het hart geslagen is en hij geen woord meer kan uitbrengen? Nee. Het is juist déze stilte die laat zien dat hij zich in zijn angst en kwetsbaarheid veilig weet bij God. Zelfs te midden van alle dreiging. De stemmen om hem heen en in hemzelf worden tot zwijgen gebracht.

Dit is de stilte van de overgave aan en het vertrouwen op God. God is zijn veilige vesting. Hij weet het: 'Ik verwacht alles van God en op mijn God kan ik aan; Hij houdt mij vast – daarom zal ik niet wankelen.' Deze wetenschap geeft hem grote vreugde. De stilte van de overgave breekt uit in een lofzang: een lied van vertrouwen op God. Hij zingt het uit en moedigt anderen aan: 'Vertrouw op God en breng alles wat je op je hart hebt bij Hem, want God is voor ons een toevlucht!'

Stil zijn voor God... Alle stemmen om ons heen en in onszelf worden tot zwijgen gebracht. Even niet het hoogste woord. Even géén weerwoord. Niet meer gebonden zijn aan dat wat angstig maakt of onrustig. In de ruimte van de stilte komen we tot onszelf. We kijken in de spiegel en zien onder

ogen wie we zijn en hoe we er aan toe zijn. En in die stilte kan Gods Stem tot klinken komen. Wie iets verneemt van die Stem, weet het weer en zingt het lied van vertrouwen met de dichter mee: 'Zeker, Hij is mijn rots en mijn heil, mijn veilige vesting; ik zal niet wankelen...' Die moedigt anderen aan: 'Wie zijn vertrouwen stelt op de HEERE, mag zich veilig weten bij Hem!'

Agenda

25-27 augustus 2021

Conferentie 'Education Formation and The Church II – Brokenness, sin and grace in human formation' (online, Engelstalig), georganiseerd samen met de Theologische Universiteit Kampen.

1 september 2021

15.00 uur
Opening academisch jaar. De rede zal worden verzorgd door prof. dr. A. de Muijnck over 'Hoe werken school, kerk en gezin samen in de godsdienstige opvoeding?'

8 september 2021

14.00 uur
Stuudiemiddag n.a.v. de verschijning van prof. Huijgens boek Maria. Icoon van genade. Zie ook pagina 11.

22 september 2021

15.00 uur
Inauguratie van prof. dr. mr. W.A. Zondag als bijzonder hoogleraar Kerk, Recht en Samenleving (vanuit de RMU).

Zie pagina 15 voor het vervolg van deze agenda.

Activiteiten vinden plaats Deo Volente en onder voorbehoud van coronamaatregelen. Meer informatie over deze en andere bijeenkomsten in de agenda op www.tua.nl.

Paspoort

Naam:	Jantine Donker
Geboortedatum:	5 november 1989
Burgerlijke staat:	Ongehuwd
Woonplaats:	Kootwijkerbroek
Kerkelijke thuisgemeente:	CGK Ede
Studiefase:	Eindfase bachelor

Colofon

TUA Connect is het relatiemagazine van de Theologische Universiteit Apeldoorn. Het magazine wordt kosteloos toegezonden aan alle leden van de Christelijke Gereformeerde Kerken, overige relaties en geïnteresseerden.

Verschijsning
3 keer per jaar, oplage: 26.950

Redactie
Hans Bulten
Prof. dr. M.J. Kater
Jannemarie Vierbergen-Hakvoort
Anne Vader
Anja de With-Hoekman
Wilma van der Zande-de Roo

Redactieadres
Theologische Universiteit Apeldoorn,
redactie TUA Connect
Wilhelminapark 4
7316 BT Apeldoorn
Tel. 055-5775700
e-mail: connect@tua.nl

Adreswijzigingen
Leden van de CGK: Landelijk
Dienstenbureau, Postbus 334,
3900 AH Veenendaal
e-mail: adressenbeheer@cgk.nl
Overige: aan het redactieadres

**Vormgeving, drukwerk
en distributie**
Drukkerij Holland, Alphen a/d Rijn

Giften
IBAN NL64INGB0005463945
t.n.v. TUA te Apeldoorn
RSIN-nummer: 820205941. Giften
aan de TUA zijn fiscaal aftrekbaar.

ISSN: 1877-0770

Een vuur dat nooit is gedoofd

Arie van der Veer studeerde van 1961-1966 aan de Theologische School in Apeldoorn. Het was een fijne tijd, die hij in twee woorden samenvat: 'Ad Rostra', oftewel 'op weg naar de preekstoel'. 'Deze woorden tekenen niet alleen de charme, maar ook de beperktheid van die periode in mijn leven.'

'Toen ik met mijn studie theologie begon, was ik negentien. Op het gymnasium moest ik een klas overdoen. Dat kwam vooral omdat ik gymnasium "alpha" wilde doen, terwijl ik een "bèta" was. Gymnasium "alpha" was een hele kluit. Je kreeg niet alleen Frans, Duits en Engels, maar ook Latijn, Grieks en Hebreeuws. Waarom koos ik er dan voor? Omdat ik per se dominee wilde worden. Van jongs af aan is dat mijn roeping geweest.

Ik zou het niet hebben gehaald als niet zoveel mensen mij gesteund en bemoedigd hadden. In het laatste jaar kreeg ik zelfs gratis bijles. Ik wist me geroepen om dominee te worden. Het prettige was dat mensen om mij heen die roeping erkenden. Had ik iets bijzonders meegemaakt? Nee. Maar in mijn hart brandde een vuur dat nooit is gedoofd. Niemand heeft dat ooit betwist. De kerkenraad van de Christelijke Gereformeerde Kerk in Vlaardingen niet en het Curatorium van de Theologische School ook niet.'

Direct de trein terug

'Mijn vader heeft altijd dominee willen worden. Het er is nooit

van gekomen. Toen hij twaalf jaar was, moest hij al aan het werk. Mijn grootvader, zijn vader, was haringvisser en verdiende weinig. Het was een hele klus om negen kinderen te voeden.

Heel ons gezin leefde met me mee. Mijn vader heeft er zelf voor gezorgd dat ik in Apeldoorn kon gaan wonen. Hij is alleen naar Apeldoorn gegaan om een kamer voor mij te zoeken. In de trein ontmoette hij een domineesvrouw. Hij vertelde haar het hele verhaal. Resultaat was dat hij op station Apeldoorn direct de trein terug kon nemen. De vrouw had namelijk tegen hem gezegd: "Laat uw zoon maar bij ons komen wonen." Zo kreeg ik langs een bijzondere weg een kamer in de vrijgemaakte pastorie. Een totaal ander milieu dan ik gewend was. Dominee Jongeling was een geleerd man, met een grote liefde voor het Hebreeuws. In de jaren dat ik daar in huis was, promoveerde hij op een van de rollen uit Qumran.

Zo begon ik mijn studie. Mijn leven was op een wonderlijke manier veranderd. Een jongen uit een arbeidersgezin woonde

Ds. Van der Veer (rechts) als student, samen met zijn (inmiddels overleden) enige jaargenoot Jo Dol.

nu in een deftig huis aan de Louisalaan, op loopafstand van het Wilhelminapark. Deze periode zou vijf jaar gaan duren.'

Geloof en studie

'De tijd in Apeldoorn was een goede tijd. De hoogleraren waren bijzondere mensen. Heel verschillend ook. Ik heb er meer van genoten dan van de lessen op de middelbare school. Alles was nu immers gericht op God en Zijn dienst. De preekstoel en de pastorie kwamen steeds dichterbij.

Maar achteraf zeg ik: het was wel wat eenzijdig. Ik heb in Apeldoorn meer geléerd dan gestudeerd. Alles was erop gericht om toch vooral te slagen voor mijn tentamens. Tijd voor echte gesprekken en dieper nadenken

was er niet. Misschien moet ik zeggen: nam ik niet. Naar Apeldoorn gaan betekende voor mij: straks dominee worden. Daar was alles op gericht. Het lied dat we regelmatig op de vergaderingen van het studentencorps zongen, paste daar perfect bij: *Per Fidem Studiumque Ad Rostra* (door geloof en studie naar de preekstoel, red.). De naam was veelzeggend: doel was de "Rostra", de middelen waren geloof en studie.

Als ik het over zou mogen doen, had ik meer tijd genomen voor studie. Dan had ik ook andere boeken gelezen, colleges gevolgd van hoogleraren op andere universiteiten, misschien een jaar gestudeerd in het buitenland.

Ad Rostra

In de zomer van 1965 kwam mijn droom uit. Ik mocht beginnen met preken. De eerste zondag "preekte" ik in Winschoten. Zo ver mogelijk van huis. In een eeuwenoud Luthers kerkje. Met in mijn tas drie goedgekeurde preken. Toen ik de hoge preekstoel opgeklommen was, keek ik onder het zingen de kerk in. En wie zat daar? Mijn vader! Niet alleen mijn droom, maar ook zijn droom was in vervulling gegaan.'

Paspoort

Naam:	A. (Arie) van der Veer
Geboren:	30 januari 1942 in Vlaardingen
Burgerlijke staat:	getrouwd met Ees Helms
Kinderen:	4 getrouwde kinderen (2 zoons en 2 dochters), 15 kleinkinderen
Studieperiode aan de TUA:	1961-1966
Standplaatsen:	Nieuwe Pekela, Zwolle (emeritaat in 2019)

Het Curatorium: waar is dat eigenlijk voor?

Niet elke universiteit heeft een Curatorium. Maar de TUA wel! Het Curatorium bestaat uit negen predikanten uit de Christelijke Gereformeerde Kerken en heeft een belangrijke en unieke taak, namelijk het toezien op het handhaven van het gereformeerd-confessionele karakter van de TUA.

Verdere taken zijn het toelaten van admissiale studenten en het ontnemen van de admissiale status, het verlenen en ontnemen van preekconsent en het beroepbaar stellen of ontnemen van de beroepbaarstelling van admissiale studenten.

Het Curatorium bestaat uit negen CGK-predikanten. In studiejaar 2020-2021 waren dat (v.l.n.r.): ds. C.J. Droger (secretaris), ds. G.J.H. Vogel, ds. A. van de Bovekamp, ds. L.A. den Butter, ds. A.P. van Langevelde, ds. J.G. Schenau, ds. H. Polinder (voorzitter) en ds. C.A. den Hertog. Eén plek is vacant. Met ingang van studiejaar 2021-2022 vindt een wisseling plaats in de taakverdeling binnen het Curatorium en wordt ds. J.G. Schenau voorzitter en ds. A. van de Bovekamp assessor.

'Een beroepbaarstelling is een bijzonder en dankbaar moment'

Het Curatorium is een deputaatschap dat door onze Generale Synode is ingesteld om zorg te dragen voor onze Theologische Universiteit. We zijn niet de enige en hoeven dit gelukkig ook niet alleen te doen: er is ook een College van Bestuur, Raad van Toezicht en Universiteitsraad. Wij hebben twee taken. We zien er op toe dat de gereformeerde identiteit van onze universiteit bewaard wordt. Daarnaast is het onze taak om studenten toe te laten tot de opleiding om dienaar van het Woord in onze kerken te worden en hen daarbij te begeleiden. Over die tweede taak wil ik wat meer zeggen.

'De Heere zelf roept en vormt broeders en maakt ze bekwaam tot Zijn dienst'

Een belangrijk moment is elk jaar weer het admissie-examen. Ook dit jaar werden in juni gesprekken gevoerd met broeders die zich geroepen voelen om predikant in onze kerken te worden. Het zijn moeilijke en ook mooie dagen. Het zijn moeilijke dagen

omdat in de gesprekken de roeping niet altijd duidelijk wordt en iemand (nog) niet kan worden toegelaten om predikant te worden. Het zijn ook mooie dagen wanneer de roeping van een broeder duidelijk wordt en we kunnen besluiten om hem toe te laten tot de opleiding. Het vraagt veel gebed om wijsheid van de Heere om een goede beslissing te nemen, en daarom wordt er ook aan de kerken gevraagd om de zondag voorafgaande aan het admissie-examen te bidden voor het Curatorium en de broeders die zich hebben aangemeld. We voelen onze verantwoordelijkheid tegenover de Heere, de kerken en de broeders.

Daarnaast zijn we als Curatorium verantwoordelijk voor het verlenen van preekconsent aan studenten. Studenten leveren preekvoorstellen in. Daar wordt met hen over gesproken om hen verder te helpen

en te vormen. Niet altijd gaat het direct goed, en vragen wij om nog een extra preekvoorstel in te leveren. Een belangrijk moment is ook de beroepbaarstelling in de kerken. Een bijzonder en dankbaar moment, ook voor ons. We zijn dankbaar wanneer we broeders hebben mogen bijstaan in de jaren van hun studie en met hen hebben mogen spreken over hun roeping, geloofsleven, dagelijks leven, hun studie, hun voorgaan in de kerken.

Elke curator krijgt enkele studenten toegewezen om te begeleiden. Er worden huisbezoeken bij de studenten thuis afgelegd. Er is contact over preekvoorstellen. De student gaat een keer voor in de gemeente van zijn curator-begeleider, met een preekbespreking na de dienst. Er zijn ook enkele ontmoetingen per jaar om met hen over geestelijke en praktische zaken te spreken, zoals bijvoorbeeld het leven in de pastorie. We doen dit alles in het diepe besef dat de Heere Zelf broeders roept, vormt en bekwaam maakt tot Zijn dienst.

Ds. H. Polinder, voorzitter van het Curatorium in studiejaar 2020-2021

'Ik heb de sfeer op het admissie-examen als open ervaren'

Hoe beleeft een student het admissie-examen? Ik wil hier kort iets over vertellen vanuit mijn eigen ervaring.

Het begint met het schrijven van een brief aan het Curatorium met daarin de reden waarom je admissie-examen wilt doen. Waarom wil je predikant worden? Het opstellen van deze brief kost de nodige spanning. Elk woord wordt gewogen en de brief wordt meerdere malen gelezen. Het moment van versturen vond ik zelf best spannend. Het is de eerste stap die je zet op de weg naar het admissie-examen.

Als de secretaris van het Curatorium de aanmeldingsbrief heeft ontvangen, stuurt hij een bevestiging. Na verloop van tijd krijgt de kandidaat een uitnodiging om zich te melden op de TUA voor het examen, dat bestaat uit een tweetal toetsen, het maken van een opstel en het gesprek met het Curatorium en het College van Hoogleraren.

Met de toetsen wordt onderzocht in hoeverre Bijbelkennis en geloofskennis (de belijdenis-geschriften) aanwezig zijn bij de kandidaat. Zij die al aan de TUA studeren en de vakken 'Bijbelkennis' en 'Symboliek' met goed gevolg hebben afgerond, hoeven die toetsen niet te doen. Wat wel voor iedereen verplicht is, is het schrijven van een opstel. Er wordt een aantal onderwerpen aangereikt waar het opstel over mag gaan. Deze onderwerpen hebben vaak met het predikantschap te maken, bijvoorbeeld 'Spreek Heere, want Uw knecht hoort' of 'De kerk in 2050'. Dit opstel moet vervolgens voorgedragen worden aan het begin van het gesprek met het Curatorium en het College van Hoogleraren.

Dat gesprek, onder leiding van de voorzitter, gaat over de persoonlijke relatie met de Heere en het verlangen en de roeping om predikant te worden. Ook kunnen zaken die in de gestuurde brief staan aan de orde komen. Maar allereerst wordt er gebeden om Gods nabijheid en aanwezigheid in de gesprekken. Die gesprekken zijn voor de kandidaat erg spannend. Toch heb ik de sfeer als open ervaren. Er was ruimte om te vertellen over het verlangen en de roeping

om predikant te worden, maar er was ook aandacht voor de zaken van het alledaagse leven. Aan het einde van het gesprek krijgt ieder de gelegenheid om de kandidaat nog iets te vragen en ten slotte krijgt de kandidaat zelf nog het woord en mag hij de zaken noemen die hij nog belangrijk vindt om te zeggen.

Als het gesprek is afgelopen, verlaat de kandidaat de zaal en moet hij wachten op de uitslag. Ondertussen gaan het Curatorium en de hoogleraren met elkaar in gesprek over hetgeen ze gehoord hebben. Die tijd moet de kandidaat dus wachten, en dat is een zeer spannende tijd! Vragen als 'Heb ik het wel goed gedaan?' 'Wat nu als de uitslag negatief is?' kunnen door je hoofd gaan.

Na een tijdje wordt de kandidaat weer

geroepen en hoort hij de uitslag. Zelf werd ik de eerste keer aangenomen, maar er zijn anderen die na meerdere keren pas werden aangenomen. Bij een afwijzing krijgt de kandidaat ook te horen waarom het Curatorium tot deze afweging is gekomen en krijgt de kandidaat een aantal ontwikkelpunten mee. Als iemand is afgewezen, brengt dat veel vragen en teleurstelling met zich mee.

Op het moment dat ik dit schrijf, is nog niet bekend hoe dit jaar de uitslag was, maar laten we zowel hen die aangenomen zijn als degenen die afgewezen zijn, opdragen aan de Heere en bidden om Zijn zegen voor hen, voor de universiteit en voor ons hele kerkverband.

*Gerben Glasbergen, admissiaal student
sinds oktober 2020*

Het assessment: aan de slag met kennis over jezelf

Zoals Calvijn zegt, bestaat bijna alles wat ware wijsheid mag heten uit de kennis van God en van onszelf. Vandaar dat een pas toegelaten admittant student vanuit de TUA de mogelijkheid krijgt om een assessment te laten doen.

Een assessment houdt in dat er gekeken wordt naar een aantal aspecten van je persoonlijkheid. Bijvoorbeeld naar je karaktereigenschappen, je manier van denken en je gesprekstechniek. Dit alles heeft tot doel dat je als nieuw admittant student inzicht krijgt in je sterktes en zwakten, zodat je je sterke kanten kunt bevorderen en aan je zwakten kunt werken. Dit alles dient ertoe om straks optimaal te kunnen dienen in een gemeente.

Voorafgaand aan het bezoek aan het assessmentbureau in Gorinchem moest ik twee opdrachten uitvoeren: het invullen van een persoonlijkheidsvragenlijst en het maken van een reeks logische puzzeltjes. Vervolgens moest ik naar Gorinchem voor de rest van het assessment dat – hoe wonderlijk in deze tijd vol coronamaatregelen – in fysieke aanwezigheid kon gebeuren.

Na een hartelijk ontvangst werd uitgelegd wat precies de invulling van de dag zou zijn. De ochtend zou beginnen met een interview. Daarin worden allerlei vragen gesteld over hoe je jezelf ziet, hoe je in bepaalde situaties zou handelen, wat je belangrijk vindt en meer van dergelijke zaken. Samen met de vooraf ingevulde vragenlijst komt hier uiteindelijk een schema uit van je karaktereigenschappen. Na afloop van het interview kreeg ik een casus voorgelegd waarin een situatie werd geschetst van een confrontatie in je werk als pastor. Nadat ik even had kunnen nadenken over hoe ik de confrontatie zou oplossen, moest ik deze oplossing uitvoeren door middel van een rollenspel met een van de werknemers. Door een persoonlijke aversie tegen rollenspellen was dit onderdeel waarschijnlijk wel het uitdagendste van het hele assessment. Toch is het allemaal goed gekomen en werd het tijd om de ochtend af te sluiten. Dit gebeurde door een korte uitleg van de voorlopige resultaten van het assessment. Ik kan wel zeggen dat het buitengewoon interessant is om zo eens na te lezen wie je bent, of althans, hoe je overkomt. Nu is het tijd om met de verworven kennis aan de slag te gaan!

Rogier van Veen, admittant student sinds oktober 2020

Vakantieboeken

Cartoon: Jan Willem Klaassen

Wilt u bijdragen aan een duurzame leefomgeving?

Informeer naar drukwerk met bermgras uit vriendelijke bermen.

Met een duurzaamheidspaspoort in de hoogste categorie van:

Lees over onze circulaire aanpak op www.waardewenders.nl

Drukkerij
HOLLAND BV

Herrejan Veenema

T 0172 - 432 297 E info@drukkerijholland.nl

De eerste niet-ambtelijke hoogleraar van de TUA

In 2016 is door Driestar educatief de bijzondere leerstoel 'Christelijke Pedagogiek' aan de TUA gevestigd, die bezet werd door bijzonder hoogleraar prof. dr. A. de Muynck.

De Generale Synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken besloot in juni dat per 1 september 2021 deze leerstoel zal worden omgezet van bijzonder naar regulier. Dus niet langer vanuit Driestar educatief, maar ondergebracht bij de TUA. Verder heeft de synode professor De Muynck als gewoon hoogleraar op deze leerstoel benoemd. Naast hoogleraar aan de TUA blijft dr. A. de Muynck als lector ook verbonden aan Driestar educatief.

Wat deed u in de achterliggende jaren als bijzonder hoogleraar aan de TUA?

'Een van de opdrachten van Driestar educatief was een christelijke schoolpeda-

gogiek te schrijven. De onderzoekstijd die ik had, heb ik vooral daaraan besteed. Het boek met als titel *Gidsen. Een christelijke schoolpedagogiek* geeft een visie op leraarschap anno 2021. Het is nu af en verschijnt dit najaar bij uitgeverij KokBoekencentrum. De reacties op de concepten maken duidelijk dat dit boek in een behoefte voorziet. Daarnaast heb ik veel tijd besteed aan het begeleiden van promovendi, die zich in de loop van de jaren aandienden. Met collega Huijgen heb ik het Graduate Program opgezet, waarin we de begeleiding en scholing van promovendi bij hun onderzoeksprojecten proberen te stroomlijnen. Driestar en TUA deden dat samen, zodat ook medewerkers van het Driestar onderzoekscentrum hiervan konden profiteren.'

Wat gaat er veranderen nu u regulier hoogleraar wordt?

'Ik voelde me al helemaal thuis bij de TUA, maar in mijn nieuwe aanstelling word ik sterker geïntegreerd in het onderwijs en het onderzoek. In de voorgaande jaren heb ik intensief meegedacht met de voorbereiding van de nieuwe eenjarige master Herbronning Gereformeerde Theologie, en ik verheug me erop daar nu ook college in te gaan geven. Met collega Kater heb ik in voorgaande jaren het onderzoeksprogramma voor Praktische Theologie / Christelijk onderwijs opgezet. Daarin wordt onder meer het onderzoek van promovendi besproken. We kunnen die samenwerking nog steviger uitbouwen.'

Wat voegt uw vakgebied toe op de TUA?

'Het vakgebied Praktische Theologie, waar mijn leerstoel dus onder valt, gaat voor een deel over vorming en toerusting van gemeenteleden. Er spelen dus veel pedagogische en onderwijskundige vragen een rol. Dat is natuurlijk ook het geval in de opleidingen die de TUA aanbiedt. Ik vind het een voorrecht om mijn ervaring met curriculumontwikkeling te kunnen inzetten voor de TUA. De eerdere ervaring met een internationale master bij Driestar heeft mij veel geleerd. In de onderzoeksgroep breng ik ook deskundigheid mee op het gebied van empirisch en praktijkgericht onderzoek.'

U bent de eerste niet-ambtelijke hoogleraar aan de TUA.

'Mijn benoeming markeert inderdaad een verandering in de samenstelling van het hooglerarenkorps. Ik ben de eerste niet-ambtelijke hoogleraar en ik ervaar het als een groot voorrecht om met mijn kennis en ervaring de kerken te kunnen dienen!'

Dag meelopen?

We staan aan het begin van weer een nieuw studiejaar. Ben jij je aan het oriënteren waar je volgend jaar wilt gaan studeren? Overweeg je een studie theologie? Je bent dan van harte welkom om een dag als gast de colleges te komen volgen op de TUA! Dat kan wekelijks tijdens de vier collegeperiodes:

Blok 1 – 1 september t/m 12 oktober 2021
Blok 2 – 11 november t/m 21 december 2021
Blok 3 – 2 februari t/m 15 maart 2022
Blok 4 – 21 april t/m 3 juni 2022

Van harte welkom! We hebben voor elke deelnemer een verrassingspakketje klaarstaan.

Kijk voor meer informatie op www.tua.nl

Dominik de Bruijne bij het Patchwork Center.

Een stage aan de rand van de samenleving

Admissiaal student Dominik de Bruijne (26) is bijna klaar met zijn master en hoopt predikant te worden. Daar hoort een gemeentestage bij. Dominik doet die op een bijzondere plek: een christelijk gemeenschapscentrum in een achterstandswijk in de Oost-Duitse stad Schwerin.

Vertel eens iets over het gemeenschapscentrum waar je stage loopt?

'Schwerin is een atheïstische stad. In de tijd van het communisme werden christenen hier tegengewerkt, waardoor veel mensen niets meer met de kerk hebben. De meeste mensen weten hier nauwelijks iets van het christelijk geloof. Oud-TUA-student Christiaan Kooiman is hier in 2009 samen met zijn vrouw als missionair werker gekomen. Zij hebben hier relaties gelegd en zo een netwerk opgebouwd. Samen met mensen uit de wijk hebben zij een vervallen gebouw midden in de wijk omgebouwd tot gemeenschapscentrum: het Patchwork Center. Inmiddels loopt dit centrum erg goed. Er is onder meer een café, een naaiatelier en een werkplaats. Daarnaast wordt er een tweedehands winkel gerund. Een aantal mensen is in dienst van het Patchwork Center, maar de meeste mensen krijgen niet betaald. Vaak zijn dit werklozen die in het centrum werk, gemeenschap en waardering vinden. Daarnaast komen er veel mensen een taakstraf volbrengen. Er is een team van missionair medewerkers. Op dit moment zijn er drie echtparen die vast meewerken. Daarnaast trekt het Patchwork Center veel stagiairs, op dit moment naast mij drie uit Duitsland en één uit Oostenrijk. Deze stagiairs zijn van groot belang voor het Patchwork Center, omdat er veel menskracht nodig is om alles goed draaiende te houden.

Door het Patchwork Center worden verschillende christelijke activiteiten georganiseerd, bijvoorbeeld een wekelijkse geloofsbijsen-

komst (Bijbeluur, doopcursus red.), kinderuurtje en gebedshalfuur. Ook wordt er eens in de paar maanden een feest georganiseerd. Daarbij wordt muziek gemaakt, gegeten, gedronken en een Bijbelverhaal verteld. De mensen worden uitgenodigd om deel te nemen aan deze activiteiten, maar nergens toe gedwongen. Ieder kan zo in zijn eigen tempo het christelijk geloof leren kennen.'

Wat doe jij er zoal?

'Mijn werk hier is veelzijdig. Elke week begint met een teambijeenkomst van alle christelijke missionair medewerkers, inclusief ons, de stagiairs. Ik ben verantwoordelijk voor het verzorgen van de tuin. Daarnaast ruim ik veel vuil op. In de wijk hier ligt overal troep op straat. Ook rond het Patchwork Center is het snel vies. De mensen roken en drinken hier veel, dus als je niets doet is de omgeving al snel bezaaid met kroonkurken en peuken. Ook help ik mee met maaltijden rondbrengen. Verder help ik meestal mee met het kinderuurtje. Ik vertel vaak het Bijbelverhaal, dat ik zelf in het Duits schrijf. Zelfs de verhalen in de kinderbijbel vind ik namelijk te moeilijk voor kinderen die nog niets van het geloof weten. Soms speel ik ook gewoon met de kinderen, of laat ik de kinderen mij helpen in de tuin. Op die manier heb ik met sommigen al een band opgebouwd. Er komen veel kinderen die alleen door hun moeder opgevoed worden, en deze kinderen verdienen wat mij betreft wel wat extra aandacht. Ik speel trouwens ook nog soms viool. Zo heb ik met

Hemelvaart liederen begeleid in de kerk in de binnenstad die verbonden is aan het Patchwork Center. In augustus mag ik in deze kerk voorgaan. Of ik nu de warme maaltijd eet in het café of samenwerk met iemand met een taakstraf, tijdens al die dingen probeer ik relaties te leggen met mensen, en door mijn houding en manier van doen te getuigen van Christus. Ik wil graag Gods liefde uitdelen en mensen blij maken. Niemand kan zo gelukkig maken als God. Ik praat niet steeds over God, maar als daar ruimte voor is, getuig ik graag van mijn geloof.'

Hoe ben je juist hier terechtgekomen?

'Ik wilde graag een uitdagende stageplek, liefst in het buitenland. Professor Selderhuis gaf toen aan dat er een predikant in Duitsland was die had gevraagd of er niet iemand van de TUA bij hem stage zou willen lopen. Dat leek mij heel leuk, dus toen ben ik in contact met die predikant gebracht. Die predikant wilde dat ik me zou aanmelden bij de zendingsorganisatie ECM (European Christian Mission). Dat heb ik gedaan. Toen die predikant onverwachts terug naar Nederland ging, heeft ECM mij in contact gebracht met Christiaan Kooiman, zodat ik toch een stage in Duitsland kon volbrengen.'

Wat maak je zoal mee?

'Ik maak hier van alles mee. Bijvoorbeeld de azalea die ik geplant had in een perkje naast het Patchwork Center. Even later was die gestolen! Mensen schijnen hier bloemen te stelen voor hun balkon. Het verbaast me wel dat je kunt genieten van bloemen die je gestolen hebt.

Een meisje vroeg eens aan mij of ze mijn viool mocht aanraken. Toen antwoordde ik dat ze hem wel mocht oppakken, en ik heb laten zien hoe je hem vasthoudt. Ik vond het bijzonder om te zien hoe leuk ze dat vond. Sowieso heeft het me verrast dat de mensen het hier cool vinden dat ik viool speel. Ik kan nog wel veel meer noemen. Bijvoorbeeld over het merelnest boven in een kinderspeeltoestel. Dat is natuurlijk niet zo'n heel goede plek, want veel kinderen kunnen erbij. De broedende merel

is al op haar kopje getikt, er is een bal tegen het nest gegooid, en de merel heeft een jongetje gepikt dat haar wilde aanraken. Zelf heb ik al een keer boos moeten worden op een meisje dat met een stok bij de merel zat te zwaaien. Wonder boven wonder zit ze er op dit moment (begin juni, red.) nog steeds.'

Wat hoop je voor jezelf aan deze stage te hebben voor je toekomstig werk als predikant?

'Ik leer in het Patchwork Center mensen te bereiken die aan de rand van de samenleving staan. Hopelijk kan ik zulke mensen later als predikant ook bereiken. Ik wil ook graag leren hoe je ongelovige mensen met het evangelie kunt bereiken. Hoe pak je dat het beste aan? Verder wil ik hier graag mijn leiderschapsvaardigheden ontwikkelen, zodat ik in de toekomst een goede herder kan zijn.'

Kunnen lezers jou financieel steunen?

'Ja, dat kan via het rekeningnummer NL02 INGB 0000 2549 97 t.n.v. Stichting ECM-Nederland, o.v.v. Fonds De Bruijne. Ook kan dat via de website: ecmnederland.nl/debruijne.'

Nieuw dak voor TUA-gebouw

De werkzaamheden in volle gang. Gelukkig bij mooi weer!

Afgelopen voorjaar heeft het oudste TUA-gebouw (de voormalige villa) een nieuw dak gekregen. Deze grote klus was hard nodig, want voor een groot deel stamde het oude dak nog uit de negentiende eeuw. Het zink was niet goed meer, de panlatten waren deels verrot, de lasnaden van het lood lieten los en er waren scheurtjes ontstaan. Ook de dakgoten bleken aan vernieuwing toe te zijn. Kortom, het hele dak moest eraf. De werkzaamheden hebben al met al enkele maanden in beslag genomen, maar nu ziet alles er weer goed uit. De buitenkant is voor het oog in dezelfde staat gebleven, omdat het gebouw een beschermd stadsmonument is. Met het nieuwe dak is het gebouw weer bestand tegen allerlei weersinvloeden en kan het weer vele jaren mee.

Het resultaat. Het nieuwe dak kan weer vele jaren mee.

'Na mijn boek over echtscheiding was het mooi om over het begin van het huwelijk te schrijven'

In november 2020 verscheen bij uitgeverij Groen het boek *Waarom trouwen? De publieke bevestiging van een relatie*, geschreven door onze docent ethiek dr. D.J. Steensma. We stelden hem een paar vragen naar aanleiding van dit boek.

Waar gaat het boek over?

'Dit boek gaat over het begin van de levensverbintenis tussen man en vrouw. Deze verbintenis is geen privéaangelegenheid. Familie en kerk zijn erbij betrokken, en ook de samenleving. Het boek bespreekt eerst deze publieke kant vanuit het Oude en Nieuwe Testament. Ook wordt beschreven hoe het Jodendom in Bijbelse tijden deze publieke verbintenis zag. Vervolgens komt aan de orde hoe de publieke bevestiging de eeuwen door werd ingevuld. Daarna volgt de kern van het boek, namelijk een theologische beoordeling van deze bevestiging.

De tendens in onze samenleving is dat velen (voor langere of kortere tijd) ongehuwd gaan samenwonen, zonder of met een notarieel contract. Anderen kiezen voor een geregistreerd partnerschap. De achtergrond van deze tendens wordt in het zesde hoofdstuk geschetst. Het laatste hoofdstuk gaat over geregistreerd

partnerschap en wat de houding van de kerk kan zijn met het oog op deze nieuwe vorm van publieke bekrachtiging. Het boek sluit af met een epiloog en een aantal gespreksvragen.'

Waarom hebt u dit boek geschreven?

'In de kerken is de vraag aan de orde hoe om te gaan met geregistreerd partnerschap. Tijdens colleges in Apeldoorn heb ik daaraan enige aandacht besteed. Daarna ben ik daarmee verder gegaan, omdat ik voor mezelf duidelijkheid wilde krijgen over een aantal zaken. Langzamerhand is een boek ontstaan. Ik ken geen enkel ander boek waarin de theologische kant van de publieke bevestiging van een levensverbintenis zo uitdrukkelijk wordt belicht.

Over het begin van deze verbintenis is momenteel veel verwarring. Wat eens vanzelfsprekend was, is niet altijd meer vanzelfsprekend. Dit boek geeft vanuit de Schrift en vanuit de traditie aan waarom een publieke bekrachtiging van belang is.

Na mijn boek over echtscheiding (Buijten & Schipperheijn, 2016) was het ook mooi om over het begin van het huwelijk te schrijven.'

Voor wie is dit boek interessant?

'Voor ieder die geïnteresseerd is in levensvragen en zoekt naar inzicht in de huidige cultuur en de achtergronden daarvan. Het boek geeft ook inzicht in de vraag hoe onze vorm van huwelijksluiting is ontstaan, en welke rol de kerk daarin heeft gespeeld. Eveneens is het boek van belang voor kerkenraden die zich bezinnen op de omgang met diegenen die kiezen voor een levensverbintenis anders dan het huwelijk. Het reikt punten aan die het gesprek kunnen dienen met hen die kiezen voor een alternatieve verbintenis. Ook worden er suggesties gedaan over de rol van de kerk daarin.'

Wat hebt u er zelf van geleerd?

'Ik heb met dit boek opnieuw leren zien hoe belangrijk structuren van samenleven zijn, en dat God structuren heeft gegeven om daarmee de liefde te ondersteunen.'

Wat is de belangrijkste boodschap die u de lezer wilt meegeven?

'De publieke bekrachtiging van een relatie is primair een zaak van de overheid. Wat eens bij de betrokken families hoorde, is naar de overheid overgegaan. Zo hebben ook de reformatoren onderstreept. De taak van de kerk kan zich beperken tot voorbede. Als man en vrouw bij het begin van hun levensverbintenis besluiten om geen speciale trouwdienst aan te vragen, maar ná de dag van de huwelijksluiting voor de overheid ermee volstaan op zondag voorbede te vragen in de kerk, dan maakt deze beslissing hun huwelijk niet minder christelijk dan een huwelijk dat begonnen is met een speciale kerkdienst op de huwelijksdag zelf. Ik hoop dat dit boek het eigen nadenken van de lezer over deze vragen zal bevorderen.'

'Maria is in de Bijbel de eerste die het evangelie hoort en gelooft'

In juni verscheen een nieuw boek van de hand van prof. dr. A. Huijgen: *Maria. Icoon van genade.*

Een boek over Maria, dat klinkt niet zo gereformeerd. Vanwaar een boek over haar?

'Al langer vond ik dat Maria in onze traditie wordt ondergewaardeerd, omdat aandacht voor Maria uitsluitend 'rooms' zou zijn. Nader onderzoek leerde me dat de reformators Luther en Calvijn veel positiever over Maria spreken. Bovendien is Maria in de Bijbel de eerste die het evangelie hoort en gelooft. Dat alle geslachten haar zalig zullen spreken, kent geen uitzonderingsclausule voor gereformeerden. Dit boek gaf me de gelegenheid om uitleg van Bijbelgedeelten te leggen naast elementen uit de traditie van de kerk om actuele vragen van een (voorlopig) antwoord te voorzien. Nadenken over Maria helpt bijvoorbeeld om in de discussie over gender wegen te vinden.'

Waar gaat het boek over?

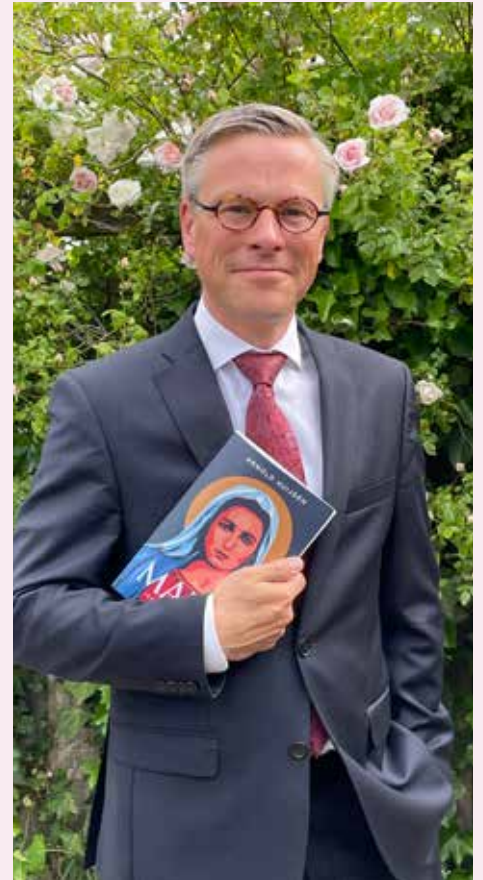
'De ondertitel zegt het al: over Maria als icoon van genade. Aan haar kun je zien wat Gods genade is en hoe Gods genade mensen aangrijpt en vernieuwt. Ze is ook een voorbeeld van geloof: waar Zacharias twijfelt, zegt zij van harte 'ja' op Gods beloftewoord.

Elk hoofdstuk begint met een paragraaf uitleg van een Bijbelse passage, gevolgd door een diepteboring in de traditie. De

derde paragraaf gaat telkens over de relevantie voor theologie vandaag. Het boek heeft twee delen. Het eerste behandelt Maria als moeder, met hoofdstukken over Maria als Gods dienaar, moeder van Jezus en moeder van de gelovigen. Het tweede gaat over Maria als vrouw: het Joodse meisje (en dus de band met Israël), de tweede Eva (of: de ideale vrouw?) en de hemelkoningin (een problematische titel). Ik zoek voortdurend naar aansluiting bij de traditie van de Reformatie, maar ook die van de vroege kerk, en ik verken hoe ver rooms-katholieke tradities van mij af staan, en op welke punten deze dichtbij komen.'

Stel, ik heb niet veel tijd, welk hoofdstuk moet ik dan zeker lezen?

'Ik zou zeker het hoofdstuk over Maria als Joods meisje lezen. In de Bijbel dient de maagdelijke geboorte (vooral bij Mattheüs) om Gods trouw aan Israël te onderstrepen. Gaandeweg groeit in de kerkelijke traditie een zelfstandige waardering voor maagdelijkheid als zuiverheid, die je zo in de Bijbel niet vindt. Hoe meer Maria zo'n zuiverheidsideaal werd, des te meer groeide de blinde vlek voor Israël, met alle verdrietige gevolgen van dien. In dat hoofdstuk pleit ik voor een Bijbelse herijking om de theologische betekenis van de maagdelijke geboorte opnieuw naar voren te halen. Maar goed, ik denk dat veel mensen toch eerst naar het hoofdstuk over Maria als tweede

Eva zullen bladeren, want gendervragen staan momenteel nogal in de aandacht. En anderen zullen wellicht willen weten waarom ik ervoor pleit om meer kerkelijke aandacht te schenken aan bijvoorbeeld het feest van de annunciatie, de aankondiging van Jezus' geboorte, op 25 maart.'

Studiemiddag over het boek Maria

Op D.V. 8 september wordt naar aanleiding van de verschijning van dit boek van 14.00 - 16.45 uur een studiemiddag belegd over Maria.

Locatie

Victorkerk, Jachtlaan 187, Apeldoorn.

Sprekers

O.a. bisschop Gerard de Korte, dr. Hanna Rijken, prof. Marcel Sarot en prof. Wim van Vlastuin. M.m.v. de TUA-cantorij.

Toegangsprijs

12,50 euro

Aanmelden

via <https://www.kokboekencentrum.nl/studiedag-over-maria/>

Een gereedschapskist voor godsdienst- onderwijs, in de kerk en op school

Van de nood een deugd maken, dat is onze docent catechetik, drs. L. Snoek, in coronatijd gaan doen. Het leverde iets op waarop de collega's van de vakgroep Praktische Theologie heel enthousiast reageerden: een gereedschapskist.

Drs. L. Snoek: 'Het idee voor deze kist was eerder al aan het rijpen, vooral door de overtuiging dat een godsdienstleraar, in de kerk en in de school, een vakman moet zijn. Een soort timmerman dus die zijn gereedschap goed geordend bij zich heeft en dat voor elke klus meteen kan inzetten. Dit is het resultaat: een kleurige kist van duurzaam hout, bestaande uit drie laden die gevuld zijn met alle pedagogisch-didactische gereedschappen en materialen die je nodig hebt voor het verzorgen van (kerkelijk) onderwijs.

De symbolische waarde van het hout, de kleuren, de sloten en de foto op de binnenkant van het deksel laat zich alleen vertellen te midden van een groep fysiek aanwezige mensen. Het geheim van de laden vertel ik nu wel. Die zijn gevuld met bakjes, in totaal 48. Elk bakje heeft een deksel met daarop de benaming van de vaardigheid die erin zit en heeft als inhoud een omschrijving van de trainingen die voorhanden zijn om deze vaardigheid (beter) onder de knie te krijgen. Al deze vaardigheden zijn aan te bevelen als je leiding wilt geven aan het leerproces van een groep leerlingen, catechisanten, studenten, catecheten, cursisten, ambtsdragers of wie dan ook.

De blauwe la staat voor de zakelijke kant van het leerproces: ordenen en organiseren. Daarin tref je trainingen aan voor bijvoorbeeld het opzetten van een les, het kiezen van werkvormen en het geven van goede instructie.

De rode la staat voor de warme kant van het leerproces: communiceren en creëren. Hiermee kun je je bekwaamen in het 'sturen van de interactie', in 'versnellen en vertragen', in 'observeren' en 'openheid creëren'. De gele la bevat allerlei didactische en inhoudelijke M&M's: middelen en materialen. Dan moet je denken aan het werken met religieuze symbolen, theologische begrippen of levensthema's, aan het inzetten van activerende opdrachten, aan uitgewerkte Bijbelstudies enzovoort.

De visitekaartjes (zie foto's) van de kist spreken voor zich. Hij is beschikbaar voor iedereen die, alleen of samen met anderen, als beginner of als ervaren leidinggevende, het (kerkelijk) onderwijs wil versterken en verrijken. Als u het goed vindt, kom ik dan zelf ook mee.'

Meer informatie? Neem contact op met drs. Snoek via lsnoek@tua.nl.

We zijn aangesloten bij Givt!

Sinds kort zijn we als TUA aangesloten bij Givt. In het aprilnummer van dit blad legde bestuurder ir. W.J.A. Hanekamp uit dat we komende jaren in de rode cijfers komen als de inkomsten niet omhoog gaan. Draagt u het theologisch onderwijs en onderzoek dat aan onze universiteit gebeurt een warm hart toe? Steun ons dan alstublieft ook financieel!

u het theologisch onderwijs en onderzoek dat aan onze universiteit gebeurt een warm hart toe? Steun ons dan alstublieft ook financieel!

Als u de Givt-app hebt gedownload op uw telefoon, kunt u bovenstaande code scannen om direct en anoniem aan de TUA te kunnen geven (naar wens eenmalig of wekerend). Is scannen niet handig? U kunt ons in de Givt-app ook gewoon opzoeken in het rijtje goede doelen.

Houdt er bij uw gift s.v.p. rekening mee dat Givt een bepaald percentage van uw gift inhoudt. Grotere giften kunt u daarom beter rechtstreeks naar ons overmaken.

Algemene giften:

IBAN: NL40 INGB 0000 0090 00
BIC: INGBNL2A

Giften specifiek voor de bibliotheek:

IBAN: NL45 INGB 0000 925754
BIC: INGBNL2A

Omdat de TUA de ANBI-status heeft, zijn uw giften aftrekbaar voor de belasting. Bedankt voor uw steun! We zetten die zo goed mogelijk in!

Promoties

Op 15 april 2021 promoveerde *G.J. Baan*. Titel van zijn proefschrift is 'Der Heiland lebt. De drie vroegste Paascantates van Johann Sebastian Bach – een theologisch-muzikale analyse'. (Dit betrof een *joint doctorate* (gezamenlijke promotie) van de Theologische Universiteit Apeldoorn en de Theologische Universiteit Kampen.)

- Op 19 april 2021 promoveerde *D.H. Kranendonk*. Zijn onderzoek ging over 'Paul Baynes's Pastoral Teaching of Predestination'.
- Op 15 juni 2021 was het de beurt van *A.C. Neele*, met als proefschrift "'That which we have seen": Philosophical-Homiletical Foundations towards a Phenomenology of Sermon Preparation and Preaching'.
- Op 2 juli 2021 was de promotie van *N.C. Smits*. Zijn onderzoek handelde over 'Plaatsbereiding. Verzoening in Christus bij Hans Joachim Iwand en Eberhard Jüngel'.

Geslaagden

Op 19 mei werd *J.A. (Jasper) de Kok* **beroepbaar gesteld** in de CGK. De **bachelor** is de afgelopen periode gehaald door: *Rick Schreur* en *Richard van der Linden*.

Tijdens de op 18 en 21 juni 2021 gehouden **admissie-examens** zijn toegelaten tot de studie voor het ambt van predikant in de CGK: *E.W. (William) van Bezooijen* en *J.B. (Jaap-Bram) Hannessen*.

Meld u aan voor een nieuw seizoen van de Vormingscursus!

Iedereen die geïnteresseerd is in theologische onderwerpen, ongeacht leeftijd of vooropleiding, kan zich aanmelden voor de Vormingscursus. Het programma voor seizoen 2021-2022 bestaat uit de volgende onderwerpen:

- De Puriteinen, wat bewoog hen? (mevr. drs. C.Th. Boerke)
- Liturgie, oefenschool van kerkelijk leven (ds. J. Groenleer)
- Christelijke visie op armoede en onrecht en wat eraan te doen (prof. dr. ir. H. Jochemsen)
- Jacobus, de broer van Jezus (drs. R. van de Kamp)
- Kronieken, profetische geschiedschrijving (dr. J. van der Knijff)
- De vroege kerk en de schepping (prof. dr. M.A. van Willigen)

De cursus kan worden gevolgd op zaterdagochtenden in Apeldoorn, Drachten, Sliedrecht en Biezellinge/Goes. Kijk voor meer informatie over deze cursus in de agenda op tua.nl of op dezelfde website onder het kopje 'Kenniss delen'.

De TUA volgen op social media? Dat kan hier:

- facebook.com/TUApeldoorn
- instagram.com/tuapeldoorn
- linkedin.com/school/theologische-universiteit-apeldoorn/
- twitter.com/tuapeldoorn

COVID-19

In de kerkelijke pers is er al regelmatig over geschreven. Hoe moeten we de pandemie duiden? Wat betekenen de maatregelen voor de kerkdienst qua aantal bezoekers en het zingen? Wat verwachten we van vaccineren? Iedereen zal de afgelopen anderhalf jaar ook zelf zijn of haar eigen moeiten / verdriet met 'corona' gehad hebben.

Afgelopen voorjaar was het twintig jaar geleden dat er in Nederland mond-en-klauwzeer uitbrak, een zeer besmettelijk dierziekte. Om verspreiding tegen te gaan, mocht niemand meer het erf op of af en werd al het vee in een straal van een kilometer afgevoerd om vernietigd te worden. Dat is heel ingrijpend, zeker voor melkvee-

houders die een speciale band met hun koeien hebben. Op televisie werd hier afgelopen voorjaar in vier afleveringen van 'De Boerenrepubliek' op teruggekeken. Centraal daarbij stonden de gebeurtenissen in Oene. Aangrijpende beelden en verhalen die me opnieuw raakten, omdat ook het melkveebedrijf van mijn oom - waar ik als jongen veel kwam - geruimd moest worden.

Nadien zijn er voorstellen gedaan hoe het nu verder moest met de veehouderij. In de serie werd duidelijk dat daar weinig tot niets mee gedaan is, en dat mede daarom de veehouderij het nog steeds moeilijk heeft. Vanuit mijn Wageningse achtergrond raakt me dat en geeft het me een machteloos gevoel. Met dit alles in mijn achterhoofd vroeg ik mij af: hoe zijn

we kerk na corona? Daar lees ik nog (te) weinig over. Wat leren wij als kerk van de coronacrisis?

Voordat de eerste dieren de veewagen opgingen, zette Bert ter Beek, een van de boeren, het werk stil om het Onze Vader te bidden, waarna - op hele noten - Psalm 121 gezongen werd. Daarna zei hij: 'En nu gaan we aan het werk'. In-drukwekkend, en wat een geloofsgetuigenis! Laten ook wij, als het in ons persoonlijk leven moeilijk wordt, ons daaraan optrekken: 'Onze hulp is in de naam van de Here' en 'Hij is het die u hoedt'.

Ir. W.J.A. Hanekamp, voorzitter College van Bestuur

Beeld uit genoemde documentaire.

STUDENTENLEVEN

Studentenvereniging in coronatijd: surrogaat

Donderdagavond is normaal gesproken de PFSAR*-avond. Dit is wekelijks de avond waarop leden van de studentenvereniging bij elkaar komen. Zo'n avond kent de drieslag van eetgroep, activiteit en borrel. Wat er met eten en borrelen bedoeld wordt, zal duidelijk zijn. De activiteiten variëren van Bijbelstudie tot vergadering, van sporten tot lezing en van lau-

datio (zang, meditatie en gebed, red.) tot themafeest.

Deze drieslag staat als een huis en maakt elke donderdagavond de moeite waard. Het meest waardevolle van deze avond is misschien nog wel het samenzijn op de Areopagus, de zolder van de universiteit, waar plek is om wat te drinken, een spelletje poolbil-

jart te spelen of om op een van de vele banken neer te vallen. Dit zou wel het kloppend hart genoemd kunnen worden van onze studentenvereniging. Hier is alle ruimte voor een ontspannen en gezellige avond. De 'hart-tot-hart'- gesprekken worden hier, tot in de late uurtjes, ook gevoerd.

Maar hoe ging dat nou in coronatijd? U begrijpt vast dat allerlei coronarestricties het PFSAR onmogelijk gemaakt hebben deze tradities voort te zetten. De eetgroep moest worden afgelast, en het gezamenlijk vertoeven op de Areopagus mocht geen doorgang vinden. Alleen voor de activiteiten kon (een soort van) alternatief gevonden worden in online avonden. Zo hadden we onder meer een online studiekering, Bijbelstudie, lezing, vergadering en sportavond. Ik vermoed echter

dat ik niet de enige was die deze online alternatieven maar surrogaat vond. We zouden zelvende woorden kunnen spreken over de zegeningen van het online samenkomen, maar kunnen beter constateren dat de mens niet zo heel erg gesticht wordt door het zien van medemensen op zijn of haar beeldscherm. Van dat front heeft PFSAR u dan verder ook niets meer te melden. Gelukkig lijkt het erop dat we elkaar in het voor ons liggende studiejaar weer écht mogen zien en écht mogen ontmoeten!

Ludo Hartog, Praeses Corporis h.t.

* PFSAR is de studentenvereniging van de TUA. De afkorting staat voor 'Per Fidem Studium-que Ad Rostra', en dat betekent: 'Door geloof en studie naar de preekstoel'.

A. Huijgen, 'John Calvin's Trinitarian Theological Anthropology Reconsidered', in: Mary Ann Hinsdale and Stephen Okey (eds.), *T&T Clark Handbook to Theological Anthropology*. London: Bloomsbury, 2021, 194-204.

In dit handboek wordt de theologische antropologie (leer van de mens) van diverse kanten belicht. Arnold Huijgen belicht Calvijns benadering: de mens staat per definitie tegenover de levende God, in verantwoordelijkheid. Calvijns positieve visie op menselijke seksualiteit is te waarderen, terwijl zijn hiërarchische visie op de werkelijkheid ook problemen oplevert.

A. Huijgen, 'Calvin's Old Testament Theology and Beyond: Paradoxes, Problems, and Comparisons with the Approaches of Arnold A. van Ruler and Kornelis Heiko Miskotte' in: Bruce Gordon and Carl Trueman (eds.), *The Oxford Handbook of Calvin and Calvinism*. Oxford: UP, 2021, 88-104.

In de gezaghebbende serie handboeken uit Oxford is een deel verschenen over Calvijn en calvinisme. In dit artikel wordt Calvijns benadering van het Oude Testament weergegeven. Hoe positief deze benadering ook is, ze kent ook zwakke kanten. De benaderingen van Van Ruler en Miskotte kunnen helpen om Calvijns visie te versterken.

Maarten Kater and Ferdi Kruger, *Preaching in Arduous Times. Outline of Perspectives from the Hebrews Sermon*. Kampen: Summum, 2021. 250 pagina's, € 39,99.

De overkoepelende onderzoeksvraag die in deze studie vanuit verschillende invalshoeken wordt beantwoord is: 'Wat voor perspectieven zou een onderzoek van de brief aan de Hebreeën kunnen bieden aan de homiletische praxis van mensen die in barre tijden leven?'. Deze studie wil aangeven en illustreren dat de Hebreeën-preek indringende perspectieven biedt voor de discipline van de homiletiek en, bovendien, voor het bredere veld van de praktische theologie. In het bijzonder gaat het over de vormende aspecten van aanbedding, prediking en houding.

A. de Muijnck and E. Visser-Vogel, "A Christian perspective on personhood formation: theological premises in dialogue with theoretical frameworks", *Journal of Research on Christian Education* 29 (2) (2020), 105-125.

Als reactie op een sterk prestatiegericht onderwijscultuur is er momenteel veel aandacht voor persoonsvorming. In dit artikel wordt vanuit een aantal theologische overwegingen een evaluatie gegeven van veel gebruikte theorieën. Het artikel bevat ook een aantal aanbevelingen voor de praktijk. Gesteld wordt dat het niet verstandig is om een apart curriculum voor persoonsvorming in te richten. Vorming van de persoon is het hart van christelijk pedagogisch denken. Daarom is de pedagogische vorming eerste prioriteit voor opleiding en nascholing van leraren.

D.J. Steensma, "Sekse- en genderdualiteit in discussie. Spreken over mannelijk en vrouwelijk in kerk en theologie", *Theologia Reformata* 64/2 (2021), 142-158.

Veel zaken die eens duidelijk schenen, zijn vandaag niet meer zo zeker. Deze onzekerheid is onder meer toegenomen vanwege een denkbeweging die genderrol en zelfs ook genderidentiteit loskoppelt van de sekse. Daarnaast stellen wetenschappers dat het spreken over twee seksen een moderne uitvinding is. Ook vanuit een geheel andere hoek wordt de verwarring vergroot. Naast de problematiek van genderdysforie speelt de situatie van personen die zowel mannelijke als vrouwelijke geslachtskenmerken bezitten. Sommige theologen pleiten voor het loslaten van het binaire man-vrouwmodel. Kerk en theologie moeten in dit klimaat hun positie bepalen en (opnieuw) doordenken.

Henk de Waard and James Frohlich, "The Text of Jeremiah: Re-Examining the Evidence from Kings", *Vetus Testamentum* 71 (2021), 161-174.

De overgeleverde Hebreeuwse (Masoretische) tekst van het Bijbelboek Jeremia verschilt aanzienlijk van de oude Griekse vertaling. De heersende mening hierover onder wetenschappers is dat de Griekse vertaling gebaseerd is op een oudere Hebreeuwse versie van het boek. In dit artikel, dat dr. H. de Waard schreef in samenwerking met dr. J. Frohlich (Dallas Theological Seminary), wordt deze kwestie onderzocht op basis van de (gedeeltelijke) parallellie tussen Jeremia 40-43 en 52 en 2 Koningen 25.

Agenda

Vervolg agenda pagina 2

25 september 2021

Ambassadeursdag. TUA-ambassadeurs ontvangen tijdig een uitnodiging met programma.

1 oktober 2021

15.00 uur

Promotie drs. J. van 't Spijker. Titel proefschrift: 'To Participate in God's Mission: Looking for an ecclesial structure to be a witnessing church today'.

15 oktober 2021

Studiedag '450 jaar Emden' met vertegenwoordigers uit verschillende gereformeerde kerken. Thema: 'Is één Nederlandse gereformeerde kerk nog mogelijk?'

Oktober 2021 - maart 2022

(zaterdagochtenden)

Vormingscursus in Apeldoorn, Drachten, Sliedrecht en Biezellinge/Goes. Iedereen die geïnteresseerd is in theologische onderwerpen, ongeacht leeftijd of vooropleiding, kan zich hiervoor aanmelden (lieft vóór 10 september). Zie ook pagina 13.

6-12 januari 2022

Promovendiweek (Graduate Week) bestemd voor deelnemers aan het Graduate Program.

Activiteiten vinden plaats **Deo Volente** en onder voorbehoud van coronamaatregelen. Meer informatie over deze en andere bijeenkomsten in de agenda op www.tua.nl.

Het zwarte schaap van de TUA?

Van 2007 tot 2017 studeerde hij aan de TUA. Godsdienstdocent Cornelis Schaap (33) ziet zichzelf in gedachten weer in de collegebanken zitten: met gesloten ogen, want het was nog zo vroeg! Achteraf omschrijft hij zijn werkethos als niet-passend ('kon ik het maar overdoen!'), maar: 'De vorming op de TUA was fantastisch!'

Cornelis is docent Godsdienst & Levensbeschouwing op een van oorsprong protestants-christelijke middelbare school in Zoetermeer. Het vak dat hij geeft, heet weliswaar 'godsdienst', maar draagt in de praktijk vooral een algemeen levensbeschouwelijk karakter. 'Ik ervaar het als een voorrecht om mijn leerlingen te irriteren met godsdienst', glimlacht Schaap. Dit vergt wel enige toelichting. 'Een aanzienlijk deel van de leerlingen heeft echt geen idee waar godsdiensten over gaan. Af en toe is dat wel een beetje schrijnend, zoals toen ik een moslim uit moest leggen wat de vijf zuilen van de islam waren. Halverwege de ramadan begon er iets te dagen: "Dat is toch als we met zijn allen gewoon even niet gaan eten?" Als leraar open je nieuwe werelden en breng je nieuwe gedachten, dingen waarvan je leerlingen daarvoor nog nooit gehoord hadden. Deze vorming is vooral belangrijk om later verantwoord burger te mogen zijn: verantwoordelijk, sociaal, ethisch en empathisch. Daarbij komt nog dat ze fatsoenlijk en onderbouwd een discussie moeten voeren. Wat dat betreft

is het vak godsdienst nogal geënt op het leren vormen van een mening, onderbouwd met argumenten. Voor sommige leerlingen is het een eyeopener dat het recht op vrijheid van meningsuiting nogal verschilt van het feit dat een mening ook daadwerkelijk fout kan zijn. Sinds "9/11" is het vak godsdienst niet meer weg te denken uit het curriculum van iedere school. Het heeft zichzelf als het ware weer op de agenda gezet. Je wilt je als verantwoord burger toch in kunnen leven in je medelander die anders gelooft en denkt dan jij?

Wijsheid

Ik had vroeger een bijbaan in een strandtent in Katwijk. Mijn collega's daar waren de helft jonger dan ik, maar ik denk dat ik van hen meer geleerd heb dan zij van mij. De omgang met hen is een voorbereidingsperiode geweest voor het werk dat ik nu doe. En daarnaast was er dus de TUA. De vorming daar was fantastisch! Al ben ik absoluut geen modelstudent geweest.

De colleges Oude Testament waren echt een happening, daar gebeurde wat. We hebben bij professor Peels echt leren lezen en interpreteren. Zoals hij ons meenam in de wereld van het Oude Testament, de Schriftkritiek, de wetenschappelijke discussie over bepaalde twistpunten, in één woord: adembenemend. Door hem hebben wij geleerd het Oude Testament te lezen en te waarderen op zijn eigen merites. Kon ik het maar overdoen... Een van de slagzinnen die professor Peels er bij ons heeft ingehamerd is: "liever langer luisteren". Zeker in mijn huidige werksituatie geen overbodige luxe.

Bij kerkgeschiedenis van professor Selderhuis hebben we vooral geleerd om nuchter en zakelijk na te denken over de stortvloed aan input die het kerkelijke verleden ons biedt. Daarnaast was het ook een plezier om in zijn lessen aanwezig te zijn. Altijd konden we ons daar laven aan de bron van wijsheid die hij was. Mijn volledige afstudeerpakket bestond uit systematische vak-

ken, namelijk ethiek, apologetiek en moderne theologiegeschiedenis. Dat betekende dat ik altijd college kreeg van professor Den Hertog. Nergens heb ik zoveel geleerd als bij hem. Hij was theologisch erudiet en familieman tegelijk. In de colleges kwam je ze allebei tegen: de verhalen, adviezen, doorblikjes in familie-, lokale, kerkelijke of wereldgeschiedenis. Altijd to the point en leerzaam. Een feest om naar hem te mogen luisteren!

Breed palet

Wat ik heb geleerd in Apeldoorn, is ten eerste toch wel het wetenschappelijk benaderen van de dingen. Alle colleges stonden in het teken van het aanleren van een bepaalde manier van denken. Daarnaast werd een enorm breed palet aan kennis en literatuur aangereikt. Nooit zomaar vanuit een standpunt of idealistisch oogpunt. Nee, we hebben daar echt geleerd om zelfstandig na te denken en om zelf de weg af te leggen naar een verantwoord onderbouwd standpunt over zaken. Dat probeer ik mijn eigen leerlingen nu in het klein ook bij te brengen.'

Paspoort

Naam:	Cornelis Schaap
Woonplaats:	Katwijk aan Zee
Geboortedatum:	6 oktober 1987
Burgerlijke staat:	getrouwd, 2 kinderen
Studietijd aan de TUA:	2007-2017
Afstudeerscriptie:	Ethiek als taal van de hoop. Een onderzoek naar de betekenis van de erfzonde in de sociale en politieke ethiek van Wessel Eliza Verdonk (1928-1986)
Beroep:	Docent Godsdienst & Levensbeschouwing